

Azərbaycanı dünyada tanıdan memar

Görkəmli memar Mikayıl Hüseynovun anadan olmasından 120 il ötür

O, səksən yeddi illik ömrünün əlli ildən çoxunu memarlıq elminin inkişafına həsr edib. Söhbət görkəmli memar, SSRİ Memarlıq Akademiyasının həqiqi üzvü, Böyük Britaniya və İrlandiya Kral Asiya Cəmiyyətinin fəxri üzvü, akademik Mikayıl Hüseynovdan (bəzi mənbələrdə Usey-nov) gedir. O, yarım əsrdən uzun sürən yaradıcılığı dövründə Azərbaycanın qədim ənənələrə malik olan milli memarlıq sənətini yeni axtarırları, özünəməxsus üslubu, dəst-xəti ilə zənginləşdirib.

Mikayıl Hüseynov 1905-ci ilin aprelində Bakıda zadəgan ailəsində dünyaya göz açıb. Uşaqlıq çağlarından istedadı və öyrənmək marağı ilə yaşıdlarından fərqlənib. Sonralar ona şöhrət gətirəcək memarlıq sənətini də uşaqkən özü seçib. Məsahibələrinin birində kiçik yaşlarından kibrit dənələri, plastilin və ağac qırıntılarından müxtəlif "konstruksiyalı binalar" tikdiyini yada salıb. On yaşı tamam olanda qohumları ona Leonardo da Vinçi haqqında kitab və İtaliya şəhərlərinin mənzərələrini əks etdirən filmoskop hədiyyə ediblər. Görkəmli memar Mikayıl Hüseynov uzun illər o kitab və filmoskopdan ayrılı bilmədiyini, eləcə də həmin hədiyyələrin onun memarlıq sənətinə sevgisini daha da qüvvətləndirdiyini deyib.

1911-ci ildə Bakı Realnı Məktəbinə gedib. Təhsilini 1921-ci ildə II dərəcəli 5-ci məktəbdə tamamlayıb. 1922-ci ildə Azərbaycan Politeknik İnstitutunun (hazırda Azərbaycan Texniki Universiteti) Mühəndis-inşaat fakültəsinin memarlıq şöbəsinə daxil olub. Tələbəlik illərində də seçilib. Onun 1924-cü ildə Şirvanşahlar Saray Kompleksini araşdırması mütəxəssislərin diqqətini cəlb edib və bu, böyük rəğbətlə qarşılanıb. Dahi şair Nizami Gəncəvinin abidəsinin layihə müsabiqəsində iştirakı da gənc memar Mikayıl Hüseynova uğur qazandırıb. Mükafata layiq görülüb.

Azərbaycan Politeknik İnstitutunu 1929-cu ildə fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Mikayıl Hüseynov "Bakı şəhərində mədəniyyət sarayı və kitabxana" mövzusunda diplom layihəsi müdafiə edərək mühəndis-memar diplomu alıb.

1930-cu ildən memarlıq fəaliyyətinə başlayıb. Həmin illərdə respublikada həyata keçirilən geniş inşaat işlərinə qoşulan gənc memar "Azərdövlət-layihə"də əvvəlcə assistent olaraq çalışıb. Sonra memarlıq emalatxanasına rəhbərlik ona həvalə olunub. Mikayıl Hüseynovun rəhbərliyi ilə emalatxananın yaradıcı heyəti sayca az olan, böyük maraqla, yorulmaq bilmədən çalışan gənc memarlardan təşkil edilib.

1930-1959-cu illərdə M.Hüseynov sonralar "Azərdövlətmemarlayihə"də (indiki "Azərdövlət-layihə" Dövlət Baş Layihə İnstitutu) 1-ci memarlıq emalatxanasının rəhbəri olub. 1960-1990-cı illərdə "Azərdövlətlayihə"də məsləhətçi, 1947-1992-ci illərdə Azərbaycan Memarlar İttifaqının sədri vəzifəsində işləyib.

Mikayıl Hüseynov yüksək peşəkarlıqla həyata keçirilən 200-dən çox layihənin müəllifi olub. Layihələri əsasında Bakıda, Naxçıvanda, Gəncədə, Şəkidə, həmçinin Moskvada, Düşənbədə və başqa şəhərlərdə bir çox yaşayış evi, ictimai bina, məşhur elm və mədəniyyət ocaqları inşa edilib.

Onun layihələri əsasında paytaxtımızdakı "Alimlər Evi", Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası (Bakı Musiqi Akademiyası), Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, Nizami Kino Mərkəzi, Azərbaycan Politeknik İnstitutu, "Bakı Soveti" işçiləri

üçün yaşayış (hazırda Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti binası) və digər binaları tikilib.

Mikayıl Hüseynovun yaradıcılığında Mirzə Fətəli Axundzadə adına dövlət kitabxanası, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının binaları kompleksi, hazırkı "Azadlıq" meydanının rekonstruksiyası, "Nizami", "Elmlər Akademiyası" metrostansiyaları, "Azərbaycan", "Abşeron", "Moskva" mehmanxanaları, Baş poçt idarəsi "Qlavpoçtamt" xüsusi yer tutub. Eyni zamanda paytaxtımızın küçə və meydanlarını bəzəyən Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Səməd Vurğun, Mehdi Hüseynzadə, Həzi Aslanov, Ayna Sultanova abidələrinin layihələri də onun yaradıcı əməyinin bəhrəsidir.

Uzun illər məsul vəzifələrdə çalışan Mikayıl Hüseynovun elmi-pedaqoji fəaliyyəti də tədqirəlayiqdir. O, respublikamızda yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasında mühüm xidmətlər göstərib. Alimin onlarca elmi-nəzəri əsəri memarlıq tariximizin öyrənilməsində dəyərli mənbə hesab edilir.

Mikayıl Hüseynovun ictimai fəaliyyəti də geniş olub. O, SSRİ Ali Sovetinin IV və V çağırış deputatı (1954-1962), Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı (3-cü, 6-cı, 11-ci çağırışlar) seçilib.

1985-ci ildə İngiltərə kraliçası II Yelizaveta-nın himayəsi altında olan Böyük Britaniya Asiya Cəmiyyəti tərəfindən təşkil edilən "Bakının memarlığı" sergisində Mikayıl Hüseynovun əsərləri nümayiş etdirilib. Sergi materiallarına keçirilən baxış və müzakirələrdən sonra azərbaycanlı memar Böyük Britaniya və İrlandiya Kral Asiya Cəmiyyətinin fəxri üzvü seçilib.

Çoxşaxəli yaradıcılığı, gərgin əməyi yüksək dəyərləndirilib. Bir çox orden və medalla təltif olunub, fəxri adlara layiq görülüb. Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ Xalq memarı, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki, memarlıq doktoru, professor Mikayıl Hüseynov hər zaman tükənməz yaradıcılıq həvəsi, sənətinə böyük ehtiram və məsuliyyətlə çalışıb.

Onun təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə Beynəlxalq Şərq Memarlıq Akademiyası yaradılıb. İlk prezidenti də akademik Mikayıl Hüseynovun özü olub. Həmin ilin iyununda isə o, Beynəlxalq Memarlar Akademiyasının Moskva şöbəsinin fəxri üzvü seçilib.

Milli memarlığın inkişafında müstəsna xidmətlər göstərən görkəmli alim Mikayıl Hüseynov 7 oktyabr 1992-ci ildə Bakıda dünyasını dəyişib. Fəxri xiyabanda dəfn edilib.

Azərbaycan memarlıq sənətinin öz ənənələrindən uzaqlaşmadan yeni dövrün tələblərinə yüksək səviyyədə cavab verməsində, gündən-günə inkişaf etməsində və dünyada tanidilməsində əməyi böyük olan istedadlı sənətkar incəsənət tariximizdə əbədi yer tutub.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"